

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A lap szellemi részét illető minden közlemény a szerkesztőség czíme alatt küldendő.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél íven.

Előfizetési ár: egész évre 6 frt (12 korona), félévre 3 frt (6 korona). Hirdetések díja: *Benn a lapban* egész oldal 8 frt, féloldal 4 frt, negyedoldal 2 frt; *a borítékon* egész oldal 4 frt, $\frac{1}{2}$ oldal 2 frt, $\frac{1}{4}$ oldal 1 frt. Többszörös hirdetésnél árengedmény adatik. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.

Egyes szám ára 15 kr.

Az előfizetési pénzek

s a lap megrendelésére és szétküldésére vonatkozó összes megkeresések szintén a szerkesztőhöz intézendők.

A legfontosabb tárgy.

A tiszántúli ev. ref. egyházkerületnek május 18-ik napjára összehívott tavaszi rendes közgyűlése több fontos, de rendszerint minden közgyűlésen ismétlődő tárgyak között egy olyan ügyben is hivatta leendő intézkedni, a mely fontosságára, messzekiható horderejére nézve a többiek közül kiemelkedik s minden irányban a legnagyobb figyelemre és jóakaratra érdemes.

Ez az ügy a tanári javadalmazások végleges és korszerű rendezése a debreczeni kollegiumban.

A jelzett kérdés évek hosszú sora óta foglalkoztatja már nemcsak a közvetlenül érdekelt tanári kart, hanem e magas hivatású főiskola mindazon barátait és jóakaróit is, a kik széles látkörrel lelkiismeretes ügyszeretetet párosítanak e főiskola érdekeinek szolgálatában, s a kik hosszú évek óta aggódó lélekkel szemlélik azt, hogy a míg öntudatos erő kifejtés útján minden, bár kisebb szerepre hivatott életrevaló tanintézet is az utóbbi évek folyamán meglepő eredményeket tudott elérni a tanári javadalmak fokozásában s ezáltal magának alkalmas tanerők megnyerését s színvonalának magasabbra való emelését biztosította: addig épen a debreczeni kollegiumban következett be oly nagymérvű hátramaradás, hogy ma már e kiváló tanintézetünben ez egyházkerületben lévő államsegélyes ref. főgymnasiumokkal szemben is feltűnően kedvezőtlen helyzetbe jutottunk.

A tájékozatlanság szülte közönyösség, a felelőtlen könnyüvérség vagy az az előítélet, a mely e kérdésben nem lát egyebet a tanárok privát érdekénél s a mely a régi fogyatékos közműveltség álláspontjáról mérlegeli ma is a tanári munka értékét s e munka értékének feltételeit, éreketlenül haladna el e jelenségek

mellett, annyival is inkább, mert minden reformtól, még a legüdvösebbtől is, természetesen idegenkedik.

De annál nagyobb aggodalommal tölti el e kedvezőtlen helyzet az emelkedett, nemes gondolkozású, a jövőbe tekintő férfiakat, a kik érzik és tudják azt, hogy a debreczeni főiskola a magyar reformátusság szemefénye, büszkesége, világító tornya tartozik lenni. És ha aztán tapasztalják azt, hogy a főiskolának ez a szerepe a jövőben mindinkább kockázattá leendő azért, mert a tanári létszám fokozatos kiegészítése a kellő anyagi feltételek hiánya miatt folyvást nagyobb és nagyobb akadályokba ütközik; ha megdöbbenéssel kénytelenek szemlélni azt, hogy a múlt évben történt jogtanárválasztás alkalmával már csak egyetlenegy pályázó jelentkezett; és hogy az épen most lefolyt főgymnasiumi tanári pályázat is csak egyetlenegy képesítés nélkül való helyettes tanárt indított jelentkezésre; s ha aggódó lelkők előtt azok a veszélyek is feltárulnak, a melyek az alkalmazott tanárok megélhetési nehézségeiből, az önművelésükre szükséges anyagi eszközök hiányából magára a főiskolára is háromolnak: mi természetesebb akkor, mint hogy minden igyekezetüket e bajok sürgős és gyökeres orvoslására irányozzák.

Ezt tette főiskolánk leghübb és legavatottabb öre és gondozója, a tiszántúli egyházkerület, midőn mult évi utolsó gyűlésében utasította a főiskola anyagi és szellemi ügyeinek rendezése céljából már korábban kiküldött bizottságot, hogy a tanári fizetések korszerű rendezése céljából haladéktalanul tegye meg a szükséges intézkedéseket és találja meg hozzá a megfelelő eszközöket. A bizottság a legnagyobb körültekintéssel és lelkiismeretességgel járt el feladatának megoldásában s most egy oly javaslattal

léphet az egyházkerületi közgyűlés elé, a mely e tekintetben minden igényt kielégíteni, minden aggodalmat megszüntetni képes. Első sorban ugyanis megállapíttatni javasolja a tanári javadalmakat oly mérték szerint, a mely az országosnak megfelel s főiskolánk versenyképességét biztosítja s a jövő fejlesztés irányát kijelölven, az eddig uralkodott bizonytalanságot és rendszertelenséget már előre kizárja. Azután arra nézve tesz a küldöttség előterjesztést, hogy e fizetések minő sorrendben és fokozatok szerint léptetendők életbe, mindenkor a főiskola anyagi erejének mértékéhez képest.

E javaslat egy komolyan átgondolt oly tervezetet tartalmaz, a melynek, minden valószínűség szerint, pár év alatt a keresztülvitele is lehetővé válik, de a mely főiskolánkra erején felül való terheket hárítani vagy azt bármi irányban kényszerhelyzetbe hozni nem akarja, sőt azt egyenesen megelőzi.

Nem kételkedünk abban, hogy ezen főiskolánkra nézve életbevágó javaslatot az egyházkerület akadály nélkül fogja határozattá emelni, s ez által végre-valahára kiragadja főiskolánkat annak a kisszerű toldozgatási rendszernek hatása alól, a mely annyi életrevaló conceptionak állotta már útját főiskolánk jelentékeny hátrányára, s ekként lehetővé teendi azt, hogy a debreczeni kollégium összes tanintézetei a legkiválóbb tanárookra nézve is mintegy központi gyűjtő helyek gyanánt szerepelhessenek.

A debreczeni prot. egyetem és filozófiai fakultás halva született eszméjét hirtelen eltemette az Alföld futóhomokja. Eltemette már a millennaris esztendőben, a melytől a megvalósítását várták. Ezen nincs okunk sem csodálkozni, sem keseregni. Szerencsétlen volt a kezdete, még szerencsétlenebb a folytatása. Csak annyi, a mit sajnálnunk lehet, hogy egy nagyszerű, egy soha vissza nem térő alkalmat, a mely ez intézmény megteremtésére, mintegy önkényt kínálkozott, alaposan eltaktikáztunk. Az eszme azonban egykor még fel fog támadni, a nagy alkotásokra hivatott kezek érintésére és majdan testet ölt.

Ennek a szép és nagy jövődönnek nem készíthetjük elő jobban, bölcsebben és alaposabban az útját, mintha a kollegium meglévő intézeteit fokozatosan és lelkiismeretes gondossággal fejlesztjük és ápoljuk, hogy belőlük mintegy természetszerűen nőjön ki egykor ama legmagasabb tudományos intézet.

De addig ne foglalkozzunk egyetemmel, a mig akadémiánk, gymnasiumunk és tanítóképzőnk is messze van attól, hogy az országos intézetekkel versenyképesnek tekintethessék.

Ezt a versenyképességet akarja biztosítani a küldöttség javaslata, melynek elfogadását egyházkerületünkől annyival biztosabban remélhetjük, mert azt főiskolánknak és egyházkerületünknek tiszteletreméltó vezérei és elnökei magas tekintélyükkel és feltétlen jóakarattal támogatják.

És valóban, ennél az alkotásnál alig lehet valami méltóbb bevezetése *Degenfeld József* gróf főgondnoki pályafutásának, a mely előttünk már is napról-napra fényesebb körvonalakban bontakozik ki, biztató, felemelő reménységgel töltve el minket egyházunk és főiskolánk boldogabb jövődjére felől.

Adja Isten, hogy úgy legyen.

B. L.

TANÜGY.

A középiskolai tanárok javadalmazása Európa kultúrállamaiban és Észak-Amerikában.

(Folyt. és vége.)

14. *Hollandia*: a) A gymnasiumi tanári fizetést illetőleg elég alapot nyújtanak az ítélet alkotásra Amsterdam és 'S-Gravenhage gymnasiumai. Amsterdamban a rektor fizetése 3960 frt szabad lakással vagy 990 frt lakbérrel, a conrectoré 3762, a classicus nyelvek tanáraié 2178—3366, a többi szakok tanáraié 2475—2772—3079 frt 4 szolgálati év szerint növekedve. 'S-Gravenhageban rektor: 3960, conrector: 3465, a class. nyelvek tanárai: 1980, öt év múlva 2228, tíz év múlva 2475, 15 év múlva 2723, 30 év múlva 2970 frt. A holland, francia nyelv, történelem, mathesis tanárai: 2178, 10 év múlva 2475, 15 év múlva 2673, 30 év múlva 2772. A német, angol nyelv, földrajz, természetrajz tanárai: 1782, 10 év múlva 1980, 15 év múlva 2079, 30 év múlva 2178 frt. A physika tanára (8 óráért) 990—1386 frtot kap. Más gymnasiumnál eltérő ugyan a fizetés ezektől, de a különbség nem jelentékeny. b) A középiskolák közé sorozhatók még a magasabb polgári iskolák, melyek több tekintetben megfelelnek a mi reáliskoláinknak és kereskedelmi tanintézeteinknek. Ezekben az igazgató fizetése 2970—4950 frt és szabad lakás, a tanároké 1584—3069 frt. E fizetés az állami tanintézetekben változatlan, a községiéknél hosszabb szolgálat után emelkedik ugyan, de az emelkedésnek megszabott mértéke nincs. Ezen kívül általán a tanárok más nyilvános, vagy magán tanintézetben is tanítanak, úgy hogy jövedelmök a főntebbiknél jóval több.

15. *Görögország*: A középiskola két részre lévén osztva, u. m. 3 osztályu nemzeti iskolára is e fölött álló 4 osztályu gymnasiumra, a kétféle intézet tanárai — még ha az intézetek együtt vannak is szervezve, — képzettségben, rangban és fizetésben is nagyon különböznek egymástól. A gymnasium élén áll a gymnasiarchés, tanárai (kathégétai) között rangkülönbség nincs, a nemzeti iskola élén áll a scholarchés, tanítói (didaskaloi) 3 osztályba vannak sorozva. A schorarchés fizetése havonként 95 frt, az első osztályú tanítóé havonként 48 frt, másodoszt. 62, harmad oszt. 76 frt. A gymn. igazgatóé 167, a gymn. tanaré 119 frt. Ez összeg (a gymn. igazgató fizetését kivéve) öt évi szolgálat után $\frac{1}{5}$ vel növekszik,

de a nemzeti iskola tanítóinak és tanítójának fizetése ekkor sem lehet több 119, a gymn. tanáré havi 143 frtnál.

16. *Svédország*: A magasabb általános iskola (allmänna läroverk, mely negyedik osztályától kezdve bifurkált, hatodik osztályától fogva pedig trifurkált egy-séges középiskolát alkot) 9 osztályból áll, élin áll az 5 évre választott igazgató, tanárai a felső osztályokban az u. n. adjunktusok v. kollegák. Az igazgató fizetése lakáson kívül 3182 frt, 10 éves igazgatói szolgálat után 335 frttal több, vagy is 3517 frt. (az 5, 3 osztályu iskoláknál, a melyek nagyobb számmal vannak, természetesen józal kevesebb) A lektorok és adjunktusok 5 fizetési osztályba vannak sorozva s a magasabb fizetési osztályba az előbbi osztályban töltött 5 szolgálati év után jutnak. A lektorok fizetése osztályok szerint 2010, 2345, 2680, 3015, 3182 frt, az adjunktusoké 1340, 1675, 2010, 2345, 2512 frt. A fizetés emelése már 1890-ben égető kérdésnek nyilvánított, de az országgyűlés a kormánynak ide vonatkozó törvényjavaslatát a latin nyelvi kérdés miatt ekkor elvetette.

17. *Spauyolország*: A nagy számú középiskolai jellegű magán intézet mellett van 60 állami tanintézet (53 institutos provinciales és 7 institutos locales); ezekben a rendes tanárok (catedráticos numerarios) alapfizetése Madridban 1920 frt, egyebütt 1440 frt. Ez alapfizetés minden 5 szolgálati év után 240 frttal emelkedik, még pedig 7 ízben, míg a legmagasabb pótlékot: 1680 frtot eléri; úgy hogy a rendes tanár fizetése 35 szolgálati év után 3600, illetőleg a vidéken 3120 frt. E fizetésért a Catedrático hetenként 6—9 másfél órai tartamu tanításra, vagyis 9—13⁵ heti tanórára van kötelezve, ezenfelül végzett tanóráit külön díjazza, a mely czélra pl. az 1893/4. évi állami költségvetésben 48000 frt volt előíranyozva.

18. *Anglia*: Az angol középiskolák (secondary schools) egymástól igen különböző jellegű és szervezetű intézetek lévén, közöttük valamint tanrendszerre, úgy a tanárok képzettségére s társadalmi és anyagi helyzetére nézve sem lehet közös mértéket felállítani. A secondary schools nevezet alá foglalvák az elemi iskolák és egyetemek közt álló mindenféle tanintézetek, a legnagyobb nevelő intézetektől, mint Eton, Winchester, Harrov, le a legkisebb városi latin iskoláig és privát akadémiáig, a melyek kisebb képzettséget nyújtanak, mint egy jó népiskola. Ugyanazért itt találjuk a művelt világban a legmagasabb tanári javadalmazást és legszegényebb helyzetet egymás mellett. Az igazgató jövedelme némely első rangú nevelő intézetben rendkívüli. Etonban 72,000 frt, Harrowban 48,000—60,000 frt, kisebb intézetekben 36,000 frttól lefelé 9600 frtig. E rendkívüli jövedelem 3 forrásból folyik u. m. a hivatalos fizetésből, bizonyos fejpénzből, melyet az igazgatók vagy minden növendék után, vagy csak a meghatározott számon felül levő növendékekért kapnak; legnagyobb jövedelem forrásuk pedig az u. n. ház (house), t. i. a nagy internatusokban 40—50 növendék az ő külön gondozásuk alatt áll és e növendékektől befolyó illetmények is az övék. Épen ilyen különböző a tanári javadalmazás is. A tanárt különben úgy tekintik, mint az igazgató segítségét s neve is „assistant master”, jövedelmök az első rangú nevelő intézetekben 1200—9600, ebből hivatali fizetés 1800 frt, e mellett 40 gyermeknek tutora lévén az internatusban, mindenik után 180 frt „tuition“-t kap. Ezenkívül a fiatalabb nőtelen tanároknak lakásuk és teljes ellátásuk is van az intézetben. Az idősebb tanárok

még nagyobb jövedelemre tesznek szert az által, hogy épen úgy házat nyernek az internatusban, mint az igazgató (house master) s ez uton javadalmazásuk néha 12,000 frt és 24,000 frt közt is van Kisebb intézeteknél a tanár évi fizetése 3600—1200 frt közt váltakozik.

Δ

KÖZÉLETÜNK.

Nyilt levél Ujfalussy Béla tanácsbíró úrhoz.

Szeretve-tisztelt uram!

Ha igaz az a mende-monda, hogy a kit emlegetnek, az sokat csuklik, úgy Nagyságod csukolhatott mult hó 26—29. napjain, midőn a felsőszabolcsi egyházmegye közgyűlését tartotta.

Bizony, sokat emlegettük, szeretettel és fájdalommal emlegettük és vágyakoztunk nem emlegetni, hanem szemtől szembe tisztelni közöttünk. És erősen hiszszük, hogy a Nagyságod szive is megdobbant arra a gondolatra, hogy a szeretet törvénye szerint, köztünk kellene lennie.

S ha nem lehetett köztünk, ime én mély tisztelettel, nyiltan elbeszélem Nagyságodnak, mit csináltunk, mit végeztünk.

Először is őszinte köszönetet mondok az ajándékul küldött „Baptista“ cz. füzetekért. Óhajtása szerint elosztottam a gyűlésen, azoknak, kiknek leginkább szükségök van rá. Hát bizony jönnek már felénk is a konkolyhintők. Kis-Várdáról, Pálczáról jelentették az esperesnek, hogy próbálkoztak. A vége hatósági eltolonczolás lett ugyan, de jól éreztük mindannyian, hogy ezeket a vándorsáskákat sem az Eröss Lajos-féle füzetekkel, sem hatósági beavatkozással, nem lehet teljesen kipusztítani, hanem az evangyéliomi műveltség ama szeretetteljes oktatásával, élettevékenységével, mely minden felvilágosodott prot. embernek, papnak és nem papnak, szent kötelessége, a ki csak az emberiség közboldogságát szíven viseli; a ki csak betudja látni, hogy mindnyájunk sorsa e földön összefügg s a közjólétnek alapja a szeretetteljes közmunkásság.

Ápril 26-án lelkesz-egyesületi gyűlésünk volt, leginkább az alapszabályok végett. Nem sokan voltunk, mint rendesen. Tudja Isten!... talán nem is nekünk való ez az intézmény. Nem érezzük szükségét Az alapszabályt némi módosítással elfogadtuk s majd megpróbáljuk a paragrafusokba életet önteni. A czélnél nem ölelünk sokat. Nem zárunk ki senkit, sőt igen nagy örömmel vennénk, ha a Nagyságodhoz hasonló művelt vallásos lelkek hozzánk csatlakoznának, de főczél előttünk a magunk továbbképzése mindazon szellemi és gyakorlati dolgokban, melyek a papi pályára tartoznak.

A lelkesz-egyesületi pénztárról és könyvtárról is jelentés tétetett. Amaz üres és adóságokkal terhelt. A dr. Heiszler-féle vallás-bölcsészeti munka, majd mind raktáron van s a nyomdai költségek nagyrésze fizetetlen. Milyen reménynyel volt eltelve a megboldogult Lukács, e nagybecsű mű kelendősége iránt! Képtelenségnek tartotta, hogy akár papok, akár világiak, ne érdeklődnének az emberi szellem ama magas kutatásai iránt, mely az isteneszme és hallhatatlanság felé vonzotta a nagy lelkeket kezdettől máig!... Azt határoztuk, hogy fél árban, 50 krért árusítjuk a nyiregyházai lelkeszi hivatal útján, ha legalább annyit bekapathatnánk, a mely a nyomdai költségeket fedezné.

Délután konferenciáztunk.

27-én 9 órakor Görömbei Péter esperes, buzgó imával nyitotta meg a gyűlést, mely ima jkönyvben is olvasható lesz.

Az esperesi jelentés beszámolt az elnökileg végzett ügyekről. Sok dolog, fontos dolog történt, egyházi téren, iskolai téren egyaránt. Örvendetes is, szomorító is.

Paptársaink közül sokan elhaltak rövid idő alatt. Így tetszett a bölcs istennek! . . . Új erők állottak a munkatérre, Nyiregyházára dr. Bartók Jenő, Rádra Zsindely Jenő, Kemecsére Vitéz Ignác, Ófejértóra Urbán Dezső, Kis-Varsányba Gavallér János, Székelybe Farkas Miklós, Turára Szabó Zsigmond, F.-Litkébe Szabó Imre.

A ny.-bátori nagyhirű Báthory-templom javítási költségeihez a közokt. minisztérium 1500 frt engedélyezett a műemlékek fenntartásának alapjából. Ezt megköszöni e. megyénk is.

Kis egyházaink, melyek ezelőtt bizonyos időre affiliáltattak, anyásíttatni óhajtanak, nagy ragaszkodással a papi hivatal betöltéséhez. Bács-Aranyos e czélból új templomot épített s egy szegény özvegy hitsorsosunk Sebestyén Miklósné saját költségén új székekkel ellátta.

Hegyi Mihályné úrnő ismét kitarja jószívének alabástrom-szelenczéjét, kedves áldozatul az Urnak.

Szegény Nagy Lajos volt paptársunk árvái részére esperes úr felhívása 123 frt 69 kr. könyöradományt eredményezett.

Az állam is segítségünkre jött iskoláink felsegélésében. 15 tanítói állomás javadalmának 400 frtra emelése céljából 2776 frt évi segélyt folyósított.

Egyházi országos közpénztárunk gyámolításában is részesültünk. Es pedig 12 egyház részére, tőkesegélyül 16,700 frt, 10 lelkészi állomás részére évenkénti 755 frittal. Özvegyeink, árváink szívébe is bevilágított az orsz. gyámintézet melengető sugára. 727 frt folyósítottatott 5 özvegy és 4 árva részére.

Ezek mind megnyugtató, részben örvendetes dolgok.

A fénynek árnyéka is van.

A 400 frt tanítói állomások nem nagy vonzeróvel bírnak. Mi az egy művelt család szükségleteinek legigénytelenebb fedezéséhez! Embernevelésért, a társadalom legdrágább javaiért, földi és földöntuli legbiztosabb üdveért! . . . 1 frt 10 kr. napi bér egy családnak!

Ti tanító urak! . . . erősítsétek a társadalom lelkiismeretét, erkölcsi értéke iránti nagyobb fogékonyságát, a Krisztus evangéliomának mérlege szerint, hogy jobban becsülje önmagát s önmaga szellemi értékében a ti munkátokat is!

Tanítói állomások üresednek s a pályázat meddő marad. Ily helyeken tanítanak a lelkészek, kettős teher alatt, kettős nyomorúságban, türve és reménykedve. De ennek is határa van. Hamar eljő az idő, midőn pap sem lesz. S akkor jó az özönviz.

Ezek aggasztó jelenségek.

Vajjon nem ezekről, ezek gyógyításáról kellene-e prédikálni, a háztetőkről is, hirdapokban is, kis embereknek, nagy embereknek egyaránt.

S ezzel el is mondtam az esperesi jelentés közérdekű főbb tárgyait.

Ezután megtartatott a Lukács emlékűnnepély, templomban és sírkertben.

Ezt sajnálom főként, hogy Nagyságod nem volt hallója és látója. Hallója a tiszamenti énekkar ihlető dallamának, hallója a dr. Heiszler József apotheosisának. Majd olvassa Nagyságod e beszédet s a lelket nagy gondolatokra termékenyítő igazságok, hiszem, hogy istenhez emelik. De a beszéd közvetlenségét nem fogja

élvezni. A szép gyümölcs mindenütt szép, de mégis legszebb a fáján. Diszes és művelt hallgató közönség csüggött a szónokon és szaván. A város, a vármegyei közönség, hivatalnokok, különféle felekezetbeliek és mi papok, mintha az ősidők visszatérő prófétáját láttuk volna, hallottuk volna.

Templom után, a közadakozásból emelt sírkőnél, idézte fel Mezössy Béla jegyzőnk és orsz. gyűlési képviselő, a Lukács szellemét, megkapó szépséggel. Aztán eloszlott a közönség és mi is közebédre gyűltünk, emlékezőn Nagyságodról is, lelkünk óhajta szerint.

A délutáni gyűlésben, soron kívül először is ellenőrt választottunk, Szikszay András ibrányi lelkész személyében. E nagyfontosságú állás nagy tudást és munkabírást kíván. Reméljük a legjobbat. Szikszai András alapos képzettséget, fáradhatlan testi és lelki erőt, becsvágyat visz új hivatalába s ezeket kellő haszonnal értékesítheti pénzügyeink körül.

Aztán az érmelléki egyházmegye ismeretes körirata tárgyalatott a lelkészi nyugdíjintézet felállításáról. A mi egyházmegyénk is hozzájárult és felír az e. kerületre e fontos ügy pártolása végett. Mert hát igaz, hogy írva vagyon: a vén ember előtt felkelj és annak orcáját megbecsüljed, de ez is írva vagyon:

„A vén ember zsbivásárra kerül,
Hol olcsó, olcsó lesz kegyetlenül.“

Jegyzői karunkat, részint a lemondott Szikszai helyett, részint új erőkkel szaporítani határoztuk. Díjleveleket, szerződéseket erősítettünk meg s egy beadott indítvány alapján azon óhajtasunknak is kifejezést adtunk, hogy a belhivatalnokok fizetését, a hol csak lehet, készpénzzé változtassák.

A számvevőszék jkönyvének felolvasása s erre hozott határozatok egy délután nem végződtek el. Pénzügyeink eredményéről már jelent meg tudósítás e Lapban ezt tehát ismeri Nagyságod. Megboldogult Tóth István emlékezetére emlékűnnepély tartása határozatott, a lelkész-egyesület útján. Megérdemli a hű sáfár, hogy emléke felujtassék.

A tanítói változásokra nézve kimondatott, hogy esperesi elbocsátó nélkül tanító be nem állítható. Az is kimondatott, hogy ujon belépő tanítók a gyűlés előtt eskü tételre köteleztetnek, mely okból esperes és tanügyi elnök alkalmas esküszöveg készítésére felkérettek.

A sorspapolás és lelkészi felügyelet kérdése élénkebb eszmecserét keltett. Megesett biz az és meg is esik, hogy nemcsak a közel, de a távol lakó papok is kirendeltetnek az üres egyházba s a kinek fogantatja nincs, fogad a maga pénzén. Némelyek tulságos önfeláldozásnak találták, hogy az ingyen munkára még rá is fizessenek.

S ha még volna is miből! Aztán a tanítók is sok papi funkciót végeznek a megürült parókiákban.

Végre is abban állapotunk meg, hogy ha eddig végeztünk Isten nevében, özvegyeink, árváink érdekében, végezzünk ezután is. Ma nekem, holnap neked! Aztán a tanító urak helyett is, illetve özvegyeik, árváik érdekében, mi is végezzünk, ha őket is elszólítja Isten.

A mi még történt, közigazgatási ügy, bírósági ügy, ezek nem lévén annyira tanuságosak, közérdekűek, hallgatással mellőzhetők.

Hanem arról legyen meggyőződve Nagyságod, hogy az e. m. kormányzása jó kezekben van. A gyűlés vezetése is erről tanuskodott. Gondnok urunk és vil. tanácsbíró uraink, buzgón kitarottak s odaadó figyelemmel kísérték minden mozzanatot.

Vajha Nagyságod is ott lett volna! Oly képzett főre, oly melegen érző szívre, mily nagy szükségünk van, különösen a jelen viszonyok között.

Remélem, hogy jövőre nem ily holt betűkkel ismerd meg a gyűlési dolgokat.

Ezt óhajtja őszinte szívből, mely tisztelettel

Referens.

A szatmári ev. ref. egyházmegye tavaszi közgyűlése.

Ez idei tavaszi közgyűlésünk Szatmáron tartatott meg, f. év ápril hó 22—23. napjain, Biki Károly esperes és Isaák Dezső e. m. gondnok, majd id. Dr. Farkas Antal vil. tanácsbíró elnökelete alatt.

A folyvást kellemetlen időjárás s fölöttébb rossz közlekedési viszonyok meglátszottak gyűlésünkön, mert a különben népességéről híres tavaszi közgyűlés ezuttal szokatlanul gyéren volt látogatva, a mennyiben mindössze 12 egyház képviseltette magát s hét tanácsbíró kivül 19 lelkész, két segédlelkész, négy gymnasiumi tanár s öt tanító volt jelen.

Tárgysorozata pedig szokás szerint ugyanám terjedelmes és elég változatos.

Esperesi ima s gondnoki megnyitó beszéd után mindjárt az ujonnan választott tanácsbíró Lengyel Sándor s világi jegyző Tarpay Lajos tették le esküjüket s foglalták el szép beszéd s a gyűlési tagok szíves éljenzése közben hivatali helyöket.

Majd Gácsályi Lajos tanácsbíró lemondásának tudomásul vétele után az esperesi, előre kinyomatott, terjedelmes s a gyűlés tagok közt szétszórt jelentés került tárgyalás alá. Az ebben foglalt szellemi és anyagi állapotról szóló részt e helyen teljesen mellőzöm; de magát a kinyomatott jelentést az igen tisztelt szerkesztőség rendelkezésére bocsátva kérem, hogy a mennyiben közérdekűbb részletekre talál benne is jónak látja, tetszése szerint hozza közre.*

Több igen fontos indítványt foglal magában az a jelentés, a melyeknek egy némelyike meglehetősen élénk vitát provokált, miglen aztán úgy szólván teljes egészében elfogadtattak. Így p. o. elvárja és felelősség terhe alatt szorosán megköveteli egyházmegyénk a presbyteriumoktól, hogy a törvényben előirt köteleességeket pontosan teljesítsék, ők magok (a presbyterek) az egyházas életben a gyülekezetnek tükörei legyenek, templomba szorgalmasan eljárjanak, uri sz. vacsorával lehetőleg minden alkalommal éljenek, a gyülekezet egyes tagjainak életét szerető gondolataik tárgyává tegyék, az egyházi fegyelmet atyai szeretettel, de erélyesen gyakorolják, saját kebelökben a presbyteri tisztességre méltatlanokat meg ne tűrjék, a házasságukat egyházilag megáldatni nem kívánó egyéneket a presbyterium tagjai közé föl ne vegyék. Továbbá: ott, hol a 25%-os külbirtokossági adó kivettetik, az abból befolyó összeg iskolai célra fordítandó. A presbyteriumokat és behivatalnokokat az egyh. törv. 154—255-ik szakaszának szoros megtartására kötelezte a közgyűlés stb.

Következtek aztán több nemü bizottsági jelentések, melyek közül terjedelemre s fontosságra nézve kiemelkedik a számvevőszéké, építettő s tanügyi bizottságé; az első erős küzdelmet jelez most is a notorius egyházakkal; a második meglepően számos, de sajnos! csak részben sikerült építkezésekről ad számot, dicsérve a bizottság elnökének Luby Gézának buzgalmét; a harmadikban fontos, hogy a tanítói és kántori fizetések

külön díjlevélben szétválasztását proponálja és közgyűlés azt határozatilag ki is mondá, továbbá jelezi, hogy az ismétlődő iskola tananyagának megállapításával s földolgozásával foglalkozik; a Vincze József-féle és H. Kiss Kálmán által hozzá benyújtott tankönyveket elbíráta, s amazok közül legalább a vallástani kézikönyvre nézve — noha a bírálók kisebbségi véleménye alapján — a kerületi népoktatási bizottság részéről komoly megfontolást vár.

Kimondatott, hogy a vagyonskönyv beszerzendő minden egyház részére, nem különben a költségvetési előirányzat egyöntetűvé tételére bizottság találjon alkalmas, megfelelő formát.

Az érmelléki testvér egyházmegye indítványa a lelkésznyugintézet és káplán ügy rendezése végett érdemileg pártolással találkozott s e pártolás felől a kerület értesítettik. A „Tiszavidéki lelkészi kör“ is előállt négy megszívlelendő indítvánnyal s közülök kettő, egyik, mely a nyugintézet fölállítására, másik, mely a közgyűlést megelőző nyílt értekezlet tartására vonatkozik, nem is talált ellenmondásra; ellenben nagyobb vitát provokált a lelkészi árva szeretetházra vonatkozó, nem mintha az eszmét üdvösnek nem tartották volna az ellene szólók, de mert a kiviteli nehézség lebegett szemök előtt, s a lelkész nélkül maradt egyház kiszolgáltatására vonatkozó. Utóbbinál valószínűen nem fogták föl teljes mivoltában az ellennyilatkozók az indítványozó kör intencióját, mert különben alig hiszszük, hogy egy a gyakorlati szükséglet szülte, egészen helyén való indítvány oly erős scrupulussal találkozzék s visszavetessék a nélkül, hogy az megokolva lenne a maga mivolta szerint.

Közérdekűbb s élénkebb vitát földelző tárgy aztán alig is volt, ha csak a kölcsesi iskola államosítására való törekvés bejelentését nem emelem ki, melyre nézve részünkről itt sem mulasztjuk el jelezni, hogy: akkor, midőn Kölcsenél jóval kisebb, szegényebb viszonyok közt élő annyi de annyi egyházunknak eszébe sem jut, édes gyermekét, iskoláját eltaszítani magától, el nem képzelhetjük egyelőre: mi vezetheti Kölcset, mily nagy érdeke, hogy az öt felekezet között legnépesebb iskolájának föladásával, épen ez idő szerint szintelen confessionalista irányba terelje ifjabb nemzedékének nevelését?!

Voltak még ezeken kivül, oh voltak tárgyaink számosak; de ezek egyes egyházakat, lelkészeket s kérvényező tagokat érdekelnek csupán, azért mellőzöm is ezeket. Közigazgatási s fegyelmi ügy is volt összesen 12; utóbbiak közül említésre méltó a tiszabecsi némely presbyterek ellen folytatott azért, mert a kerület provokálta a Kalós P. lelkész ügyéből kifolyólag. De az e. m. bíróság teljesen fölmentette az illetőket és pedig az e. t. 386. §-a alapján azért: mert Kalós P. ellen nem ezek panasza folytán, hanem *hivatalból* rendeltetett el a fegyelmi eljárás és mert ha ezek lettek volna is a panaszosok, panaszuk nem alaptalan volt, hiszen K. P. el lett ítélve.

Ezzel rokontárgyu, azért még felemlitem, hogy: a debreczeni delegált bíróságnak a nehéz ügyben hozott ítéletét egyházmegyénk minden értelemben megfeleltette, és pedig főként azon az alapon, mert a delegált bíróság nem azt végezte, a mire kérve volt. Nagy érdeklődéssel várjuk a felelősség sorsának eldőlését, illetőleg az ügy további fejleményét.

Végül elég tudomásra méltónak tartom azt is, hogy a mint e b. lapokban előre is jelentetett, gyűlést előző nap estvéjén a kerületi értekezlet tárgyában vegyes conferentia tartatott, melyben számosan voltunk jelen a szatmárnémeti-i testvér egyházak, az egyházmegye

* Mihelyt terünk engedni fogja, szíves készséggel. Szerk.

kebeléből s itt abban történt megállapodás, hogy: az értekezlet tartásának idejéül szept. hó 15-től okt. 10-ig terjedő időköz ajánlatik a nagy bizottság figyelmébe. Megalakult aztán a helyi rendező bizottság is és állandó kontaktusban leend az e. m. elnökséggel, hogy karöltve igyekezzenek sikerre vinni a szatmári nagy értekezletet.

Még egyet: késik e tudósítás; de rajtunk kívül eső okok miatt, azért szíves bocsánatot kér és remél ugy e b. lapok tisztelt olvasóitól, mint a mélyen tisztelt szerkesztő úrtól

Majtis, 1897. május hó 6-án

F. Varga Lajos.*

Az érmelléki ev. ref. egyházmegye közgyűlése.

Az érmelléki ev. ref. egyházmegye április 30-ikán tartá meg közgyűlését Székelyhidon, melyet előző nap lelkeszi gyámoldai közgyűlés, lekészi értekezlet és tanácsbírói előkészítése az ügyeknek előztek meg.

Lelkészek, tanítók és más küldöttei az egyházaknak szép számmal jelentek meg a gyűlésen, melyet esperes úr a tőle megszokott költői lendülettel a természetre, a haza s emberiség viszonyaira alkalmazott szép imával megnyitván, annak megalakulására névsor olvastatott.

Az esperesi jelentés után, annak főbb tárgyai tárgyalattak. Gróf Károlyi Tibornénak jegyzőkönyvi köszönet, a miért a Bályokon építendő lelkeszi lak építéséhez szükséges téglá mennyiséget megajánlotta. Iskola, templom és torony építésihez tett adakozásai után ez újabb, ismét verőfényvel hintette be a leányiskola szerény termét, hol a gyűlés tartatott. Lengyel Pál segédlelkész úrnak Bályokra felhatalmaztatását azonban csak feltétellel hagyta helyben a közgyűlés, hogy szükség esetén más helyre leend elrendelendő. — Időszaki tanács felállítását a szalacsi esethez hasonló esetek lehetősége tette sürgetővé. — Az egyházmegye nyugdíj-memorandumja ismeretes, most itt is egyszerűen felterjesztetett. — Adonyi adókulcs a presbiteriumhoz visszatétt. — Álmosd szőlőföldje gaz és féregfészek, feles sem akad rá, eladható, de ez praecedens nem lehet. — Bagamérban 270 a tanköteles; harmadik iskola felállítására a közbirtokosság 1000 forint adott, de ez kevés lévén, kivétele, intézkedése helybenhagyott; államsegély kérvénye felterjesztetik a tanítói fizetéshez évi 200 frt végett. — Felső-Ábrány a tanítói búza párbert elengedni határozta tagjainak; az egyházmegye megengedi, de oly feltétellel, melyből nyilvánvaló, hogy a kántori fizetést az állami iskolai tanító részére, meg tagjaira kell kivetnie. Így kívánta?

A lelkeszi gyámolda vagyona 35,000 frt készpénz; a sajnos viszonyok miatt 32 tagja maradt csak, szabad kezét engedve a kilépésre azon tagjainak, kik azt jobbnak látnák magukra. Az előirányozottnál most még fogyás van 717 frt, de két év múlva 700 frttal növekszik a bevétel.

Számvevőszék elnökévé Fényes Endre tanácsbíró úr választatik. Örülünk, hogy elvállalta, mert a számvevőszék komoly munkájára szükség van.

A n.-váradai nőnevelő-intézetre egyházmegyénk tett adományán kívül 500 forintot ad és azt évi 50—50 frt részletekben fizeti le. Óh, ha többünk volna, vagy nem volna ez egyházmegye népe súlyos válságok alatt már

* A késedelemhez mi is hozzájárultunk, minthogy a tudósítást lapunk megelőző számába legjobban akarattunkkal sem tudtuk beszorítani. Szíves köszönetet, nem pedig gáncot érdemel tőlünk a nt. tudósító úr.
Szerk.

rég! — de a jelen körülmények között ezen adakozhatásnak is örülünk.

Oly régi az eszme, hogy az egyházmegye egy gyűléstermet építtessen a székelyhidi egyházzal kezett fogva; most ennek ügye is jó kezekbe lett letéve. Vecsey Sándor tanácsbíró úr elnöklete alatt egy bizottság 2000 frt felvételére felhatalmaztatván.

Székelyhid államsegélylyel akar iskolát felállítani; kérvénye elvetetett, építenie kell s ha felépült, a tanítói fizetéshez kérhet segélyt. — H.-K.-Sz.-Miklós, Semlyén, Szalacs, Kóly építési ügyei után Félegyháza vonatott kérdésre számadása be nem terjesztéseért. — Poklos-telek missiói kérelme pártoltatik. Ide új ember került és íme bevallja, hogy lelkesedése lelohadt támogatás nélkül az első évvel. Hányszor voltak már összeszámolva ez egyházmegyében a nem gondozott egyháztagok? Lelohadtunk, elcsüggedtünk! — A Kólyi Fodor-alap 3623 frt 19 kr. Majd megnő a 100 évre.

Marjay Péternek e tisztségekről lemondása folytán dekan Papp Gusztáv lett s egyh. megyei tanügyi biz. elnök is. Számvevő a körben Magyar Gábor. Hogy pedig jó hangulattal oszoljunk el, az „Érmellék és Rézalja” kiadója gondoskodott róla, kérvén, hogy legyen lapja az egyh. megye hivatalos lapja. Az „ajánlatot” visszaútitjuk.

Bírósági ügy szalacsi lelkeszválasztás volt.

— o — f.

A DATOK

a tiszántúli ev. ref. egyházkerület kebelében lévő egyházak történetéhez.

53. A jármi-i ev. reform. egyház életéből.

(Folytatás.)

A templom, torony teljes rendbehozása alkalmával e sorok írója készített egy „Emlékirat”-ot, mely az egyház történelmét tartalmazza s mely díszes arany nyomással (készült Nagy-Károlyban) és az egyház nevében kibocsátott „Esdő szózat” egy nyomott példányával egy bádogcsőbe zárva (melyet néhai Balajthy Ferdinánd lelkesz özvegye Papp Emilia asszony készített) örök emlék gyanánt a templom végén eső kerek ablak felébe belől befalaztatott; mely arany nyomású és igen díszesen kiállított „Emlékirat” egy példánya az egyház ládájába is elhelyeztetett örök emlék gyanánt az utókor számára. Itt megjegyzem, hogy idejövetelem óta az egyház életében évről-évre felmerülő legkisebb mozzanatot, haladást, intézkedést egy jegyzőkönyvben pontról-pontra pontosan feljegyeztem, kérve leendő utódaimat, hogy ez általam megkezdett munkát tovább is folytassák, mivel az ily feljegyzéseknek, mint historicumoknak az utókor nagy hasznát veendő.

Az 1896. évben óriási lépést tettünk orgonánk beállítására alkalmával lefolyt nagy lélekemelő s megható ünnepélyességgel, mely ünnepség sokáig élni fog a mai nemzedék lelkében. A hívek lelkének régi óhaját, a minden szépért, nemesért lángoló Kulin-család egyik kiváló ifju tagja, *Kulin Sándor*, akkor még kaposvári királyi alügyész, jelenleg kir. ügyész Kaposváron, meghallván, egyesek álmát megvalósítani akarván, megnősülése után történt itthon való első látogatásakor magas műveltségű és szép nevének templomunkat is bemutatván, *orgona-alapra* 10 osztr. ért. forintot küldött kezeimhez; mely örvendetes eseményt egyházunk vezérférfiaival közölvén, közösen elhatároztuk, hogy templomunkba az istenitisztelet buzgóbbá tétele végett és itt a Szatmármegyé-

ben divatos, izléstelen, az ó-világba illő templomi diktálás kiküszöbölése czéljából, egy templomunknak megfelelő kisszerű orgonát fogunk beállítani. Ennek folytán a híveket (a legutolsót is) házaiknál felkerestem, őket adakozásra felszólítottam, s *másfél nap* alatt garasonként, forintonként összejött az orgona ára; az orgonára adakoztak helybeli izraeliták is és az egyesek által megajánlott összegben a Kulin-családnak oroszlánrésze van. Ennek folytán szerződésre léptünk *Kerékgyártó István* debreczeni jeles orgonaművészzel, ki templomunkba az igen díszes kiállítású, igen kellemes hangú orgonát a múlt év szeptember 6-ikára be is állította 450 frtért, melyen semmi haszna nem volt, a mikor is azt *újkényéri úrvacsora-osztással* egybekötve; ünnepélyesen nt. *Tukacs* Lajos nyír-megyesi lelkész s kebelbarátom segédletével felavattuk s átadtuk rendeltetése magasztos czéljának. Szakértők bírálata szerint ez orgona e vidék orgonái közt első helyen áll s ennél fogva ismét mélyen és őszinte jóakarattal ajánlom *Kerékgyártó István* urat az orgonát készítő egyházak pártoló figyelmébe!

Az orgona (melynek homlokzatán arany betűkkel e szavak ragyognak: „*Ki buzgón énekel: kétszeresen imádkozik*“) beállítása alkalmával az eddig kékre festett izléstelen karzat az orgonával egyenlő tölgyfa-színre festett, valamint a templomi eddig csupaszon álló székek eleje is; e sorok írója pedig saját költségén készített két feketére festett kecskelábat, a templomban történendő temetések alkalmára a koporsó alá, a régi czélszerűtlen alacsony gyalogszékek helyett. Földváry Tamás papi földbirtokos pedig (kinek neje a Kulin-családnak egyik virága s innen való) a múlt év karácsony ünnepére templomunkat egy igen díszes és értékes úrasztalával ajándékozta meg az eddigi hitvány, értéktelen, czélszerűtlen úrasztala helyett; neje: Kulin Mária úrnő pedig megszín bársony arany rojtös terítőt vett reá. Ez úrasztalában vannak most már elhelyezve összes úrasztali készleteink.

Múlt év őszén ifjan, családtalanul elhalt Gyórfi Sándor nevű egyháztag halálos ágyán előttem szóbeli végrendeletet tett egy templomi szószék felibe készített *koronára*; a végrendelet végrehajtója s az örökösök megbízottja, a nemeskeblű, egyházas érzületű, községgünknek 18 év óta közbecsülésnek örvendő főbírója Kiss Mihály — kinek apai ágon egy őse református lelkész volt itt, innen nevezik Pap Mihálynak is — e szóbeli végrendelet előtt meghajolván tisztelettel és vallásos kegyelettel. Az ingóságokból bejött pénzből a szószék felibe a koronát velem együtt megrendelte, mely Debreczenben most van munkálat alatt s a debreczeni nagytemplomi szószék koronájának mintájára készítetik.

Történelmi hűség végett megemlítem itt néhai Vadász Sándor itteni lakos hagyományát is, ki a 60-as években egy kis telket és pár hold földet adományozott egyházunknak, de e hagyományt az egyház később eladta. Pár évvel ezelőtt Toka Mária asszony, midőn halálos ágyán megúrvacsoráztattam, 26 frtot ajánlott fel egy úrasztali kehelyre; de e kehely az örökös által többszöri sürgetésem daczára se lett beszerezve, de erős a reményem, hogy ez év husvét ünnepén e pohárból veszszük magunkhoz az Ur vért ábrázoló bort, miglen eljövend. Zsiday Imre buzgó egyháztag pedig gondnoksága idejében a régi elavult kis láda helyett, az egyház számára egy czélszerű barnára festett ladát csináltatott, melyben az egyház irományai állanak.

Kósa Ede.

ev. ref. lelkész s egyházmegyei tanácsbíró.

(Folyt. köv.)

Morbus et medicina.*

(Válasz Ferenczy Gyula úrnak.)

Ferenczy Gyula úrnak a Debr. Prot. Lap 16-ik számában megjelent s egy ponttól eltekintve, tárgyilagos czikke örömmel töltött el. Lehet tehát egyházunk fontos érdekeiről ügyis beszélnünk, hogy a kiméletlen hangú „jegyzékváltásokat“ elkerüljük, hogy szóljunk fortiter in re, svaviter in modo.**

A nézpont, melyből egyházi életünk egyes aggasztó jelenségeit szemléljük, elválaszt ugyan bennünket s különböző következtetésekre vezet, de talán egyesíthetne a közös cél s az eszközök is, ha ezek természetére nézve tisztába jövünk.

A Debreczeni Prot. Lap s Ferenczy úr ismert álláspontja anyagi szegénységünket tartja egyházunk élőlája legsúlyosabb betegségének, a melynek orvoslása, az általuk is részben elismert szellemi, belső fogyatkozások megszüntetése okvetlenül maga után vonná. Némelyek ellenkezőleg, az egyház belső életének hanyatlását tartják aggasztóbb bajnak s ennek megszüntetésétől remélik ugyanazon eredményeket: egyházunk szellemi és anyagi felvirágozását. Ez utóbbiakhoz tartozom én is és mert Ferenczy úr e felfogás követőit „Szabó Aladárék“ neve alatt foglalta össze, ezért tehát én most a „Szabó Aladárék“ oldaláról válaszolok Ferenczy úrnak „Az evangelizációról“ cz. a. megjelent 3-ik cikkére.

Czélunk, mint elismeri, közös; ajánlott eszközeink szerinte is „nagyobbrészt s általában“ helyesek. De, mint magát kifejezi, ezek „értékére s alkalmazási módjára nézve nem vagyunk többé velök egyező véleményen s ez közöttünk a különbség.“ Ha itt a különbség, akkor itt ragadjuk meg a dolgot és tisztázzuk, hogy azok mily értékűek és mennyiben alkalmazhatók.

A Ferenczy úr által ezen szempontból felsorolt kifogások a következők: 1. tervszerűtlenek, 2. hibás alapból indulnak ki, 3. nem vehetők mindenütt egyformán alkalmazásba, 4. nem is alkalmazhatók bátran mindenki által, 5. minden jó szándék ellenére, egyház- és evangeliomellenes eredményekre is vezetnek. E kifogások közül a három utolsót aláírom az ötödikhez függesztett „posse“-val, mert e nélkül a kiindulásponttal jutnánk ellenkezésbe. Az első felett eshetik sok szó et contra, de a másodikkal áll vagy esik minden törekvés, mert az alap rosszasága az épület rosszságát principáliter vonja maga után.

A kiindulási alapunk helyességét legvilágosabban

* Fentartva lapunknak szerkesztő-társunk által tüzetesebben is kifejtett álláspontját, helyet adunk nt. Pokoly úr tárgyilagos fejtegetéseinek, nem lévén e kérdésre nézve sem egyéb czélunk, mint az eltérő vélemények komoly mérlegelésének és tisztességes küzdelmének lehetővé tétele által, a kölesönös felvilágosítás és a különbségek lehető egyeztetése útján kideríteni azt, a mi igaz és helyes és a mit egyházunk javára üdvösnek és kívánatosnak kell tekintenünk. Midőn azonban ezt tesszük, egyúttal a leghatározottabban visszatartunk mindenféle to-ábbi vitatkozást Szabó és Kecskeméthy urakkal, a kik ell-nünk már ismételve intézett támadásuk módjánál fogva, a melyet adáz gyűlölet, elvakult szenvedély, mértéktelen elbizakodottság s a művelt izlésnek nagyfokú hiánya jellemeznek, most újlag is felmentettek minket azon kötelezettség alól, hogy nyilatkozataikat komoly figyelmünkre méltassuk. *Szerkesztő.*

** Különösen ajánljuk ezt az egész bevezető pontot a budapesti Prot. Egyh. és Isk. Lap t. szerkesztőjének jóakarataiba, azon szíves figyelemzetéssel, hogy ha ő a Kecskeméthy úr förmérvényéhez fűzött megjegyzésében önmaga is mintegy érezni látszik ennek a vitatkozási modornak meghonosítása körül a felelősséget: akkor ne propagálja azt a modort tovább s ne akarja azért a felelősséget másokra hárítani, hanem keresse a bűnösöket a saját körében és legyen bátorsága elítélni is őket, ne pedig mentesse a mi rovásunkra, mert *judex damnatur, ubi nocens absolvitur.* *Szerkesztő.*

az bizonyítja, hogy úgy a cél, mint az eszközök általános helyességét elismerik. Az egyházi élet nem virágzó s így az egyház reá szorul, hogy felvirágoztatásán különösebb buzgalommal igyekezzünk s e célra ajánlott eszközeink helyesek. Igen, mert az egyház természetének megfelelők. Egyházi organismusunk vallás-erkölcsi társulat, tehát építésénél vallás-erkölcsi eszközöket kell alkalmaznunk. Az egyház virágzó volta első sorban a benne élő és nyilvánuló vallásosságából konstatálható; ha tehát ez nem, vagy hiányosan nyilvánul, felköltésére s növelésére a természetének megfelelő eszközökkel kell munkálni. Anyagi erkölcsökkel vallás-erkölcsi hatást senki sem fog elérni, akár az egyházi adót szállítsák le, mint H.-M.-Vásárhelyen az unitáriusok, akár még ráfizessenek is, mint ugyanott a katolikusok. A kikben az egyházhoz való tartozás érzete a kellő vallás-erkölcsi öntudat hiányában meggyengült, sem a kis egyházi adó, sem az ajándék meg nem tartja, hanem megy a felekezetenküliek közé. Erről a lapokból biztos tudomásunk van, valamint általában arról is, hogy az egyházunkból való kiválások oka a legtöbb esetben nem anyagi tekintetekre vezethetők vissza. Nazarenismusból és baptiszmusból nem az egyházi adó kergette híveinket már több, mint negyven év óta, hanem valami más, a mit materiális mértékkel mérni nem lehet.

Nézetem szerint hozzá tartozik, mint szükségképeni tényező, az egyházhoz a forma is. Ebben nyer külső, társulati jellege kifejezést. Tehát igen fontosak és nélkülözhetetlenek a formai lét feltételei, dacára, hogy az alak csak héj, melyben a mag benne van. A kettő együtt egy, de míg a belső tartalom képes magának újabb és újabb alakokat teremteni, addig az alak soha sem fogja a tartalom hiányát pótolni. Amarra példa akár a mi református egyházunk is, erre pedig legklasszikusabb bizonyosság a római egyház, hol a forma minden s a tartalom a semmivel egyenlő.

Azt senki nem állította soha közlünk, hogy csak a mi református egyházunknak vannak bajai, vagy Ferenczy úr szerint „a századvégi romlottság specifikus protestáns nyavalya” volna, sőt ellenkezőleg, mi is elismerjük, hogy az az egész társadalom közös nyavalyája, de ha vele együtt még azt is megengedjük, hogy a bajtól „aránylag még a protestantismus területe ment leginkább”, viszont azt is állítjuk, hogy e mentesség csak viszonylagos és a különböző protestáns egyházak immunissági skálájában nem igényelhetjük magunknak az elsők között a helyet. Hasonlítsa össze bárki a külföldi protestáns egyházak belső életét a miénkkel és nem fog bennünket meghazudtolni. Ha egyházunkban az „új rend” következményei a vegyes házasságoknál még nem aggasztók, ne felejtjük el, hogy az ide vonatkozó adatok legfontosabbját nem ismerjük, t. i. a házasságkötők vallását és hogy a felekezetenkívüliség szintén az „új rend” hatása, semmi viszonylagos biztatót sem nyújt. Pedig még népünk jóformán át sem értette e törvények jelentőségét és népünk conservatív jellemét nem kell, nem lehet vallásosságára átmagyarázni. Egyházunk fája még elég erős, valljuk mi is; sok zivatart kiállott és kiállhat még. De azt is tudjuk, hogy a mai erő, bár évek óta kitartott, nem feltétlenül bizonyos a holnapi napra. Alattomos betegségek támadtak reá, s ezeket csak belső életereje győzheti le s nem a külső támaszok.

De ha magunkon épen semmi bajt nem észlelhetnénk is, nyugodtan maradhatunk-e csak egy pillanatra is, ha körülöttünk a „századvégi” romlottság pusztít? Hát lehet-e nekünk feladatunk a jelen állapotok

igazolása avagy talán inkább a keresztyénség vallás-erkölcsi igazságainak zászlóját kell folyton lobogtatnunk az emberi tökéletesedés útján? És ha bajaink a belső élet terén is vannak, akkor épen a bajt okozó fin de siecle legspecificusabb bakteriuma, az anyagi érdekek egyedül üdvözítő erejétől várjuk a gyógyulást. Az egyház a maga feladatainak tudatában soha sem lehet eléggé ideális és kétség kívül belső fogyatékoságát árulja el, ha akár egyedül, akár csak első sorban is, az anyagiakért küzd.

Én megfordítom Ferenczy úrnak ellenünk emelt sarkalatos kifogását. Nem mi, hanem ellenfeleink indulnak ki hibás alaptól, midőn az általuk is konstatált szellemi fogyatkozások orvosságai között legelső helyre anyagi bajaink javítását helyezik s azt vélik, hogy ezzel mindkét kérdés meg lesz oldva. Mutasson nekem esetet arra a civilisatio történetében, akár az egyház-, akár a politikai történelemből, hogy anyagi eszközök erkölcsi ujjászületést eszközöltek volna nemzetek, társadalmak, vagy egyesek életében. Én — megvallom — csakis az ellenkezőre ismerek példákat.

Ferenczy úr másik kifogása az, hogy „a Szabó Aladárék kezdeményezése . . . rendszertelen és tervszerűtlen.” Ez állítás igazolása igen gyenge lábon áll, mert abban csúcsosodik ki, hogy hol ezt, hol azt ajánlják, állítják stb. Pedig ha valaki egy jelenségnek nem minden oldalát emeli ki minden egyes nyilatkozatában, hanem most egyikre, majd a másikra helyezi a súlyt, a körülmények szerint, ezt a logika nem nevezi rendszertelenségnek. Azzá csak akkor válnék, ha egyik állítással a másikat kizárná s a mit korábban állított, később megtagadná. Azonban nem hiszem, hogy Ferenczy úr ránk tudná bizonyítani.

Ha azt állítjuk, hogy egyházunk beteg, ez nálunk soha sem jelentette azt, hogy annak minden egyes alkotó eleme romlásnak indult, épúgy mint ellenfeleink ilyen szerű nyilatkozatai sem. De azt sem jelentette, hogy: a hívek vallástalanok, vagy: a papok nem teljesítik kötelességeiket, vagy: a viszonyok romlottak, hanem feltétlenül jelentette s jelenti, hogy híveink buzgóságában, a lelkészek hivatás-betöltésében érezhető hiányok vannak s hogy ez a jelenség a viszonyokban birja magyarázatát. A viszonyok hatását nem kell igazolnom, mert ezt Ferenczy úr előre concedálta, sőt abból indult ki. Híveink hitbuzgóságának fogyásáról a többi egyházi lapok között a Debr. Prot. Lap is több adatot közölt, sőt épen a 16. szám is nyújt egy oda nem illő staffage-t. A lelkészi hivatás-betöltés hiányairól nem szólok. Ez kellemetlen téma, a melyet az ember elgondol, de szükség nélkül elő nem sorol. Rendszertelenségünket mutatja az is, hogy „egyszer a hazafisággal kompromittálva látjuk a protestáns vallást, másszor a lelkészképzést is a hazafiság követelménye szerint készülnek átalakítani.” Az állítás első felére végül lesz egy pár szavam. A mi az utóbbit illeti, abban sok igaz van, mert a protestantismust kovásznak tartjuk e nemzet testében s hiszszük, hogy a mily hatása volt 2—300 év előtt, ugyanaz lehet a jövőben is. A lelkészek pedig, az evangéliom szolgálói, a legszebb szerepre vannak hivatva e nemzet életében. Ők a föld savai Az evangelistákat is felhozza Ferenczy úr, t. i. hogy azokat most portáljuk, majd elfeledkezünk róluk. Rendszertelenséget csak akkor süthetne ebből ránk, ha egykor portálván, később ellenök nyilatkoztunk volna; de ezt talán nem fogja bizonyíthatni. Mi az u. n. „evangelistákat”, mint a belmissió segéd munkásait, nélkülözhetlennek tartjuk, de míg belmissió nincs, minek az evangelista?

A hol van belmissió, p. o. Török-Szent-Miklóson, van evangelista is és Kutas úr ismertetéseiből azt is meg tudhatja bárki, hogy az a munkakör, melyet betölt, nagyon távol áll attól, a mivel ellenfeleink olykor bennünket compromittálni jónak láttak. — Hogy a szekták dicsérői lennének, ez annyiban igaz, a mennyiben minden tisztességes ember elismeri még az ellenségében is, ha valami jó tulajdonságot lát és ezt teheti a nélkül, hogy saját reputációjának ártana vele, a nélkül, hogy annak álláspontját általánosságban elismerné. Ez nem hiba; ez kötelesség.

A mit mint következetes tulajdonságunkat hoz fel Ferenczy úr, az sem felel meg a valódi tényállásnak. Mi folyton csak egyetlen egy bajt konstatáltunk, az egyházi belső élet fogyatkozását s egy orvosságot ajánlottunk — és ez sem új: 2000 éves — t. i. az evangéliomot a megfeszített, de feltámadott Krisztusról. A dolog természete hozza magával, hogy a vallás-erkölcsi erők hanyatlása a társadalmi élet minden területén meglátszik s itt is, ott is lokális jelenség színét viseli ugyan magán, de a baj ugyanaz, ha megjelenési formája más is. Az orvosság is ugyanaz, ha elkészítési és alkalmazási módja különböznék is. Bő programra ugyan mi szükség volna, hiszen álláspontunk egyszerű és világos: A társadalom mai iránya az egyházunk által is képviselt keresztyén eszménnyel ellenkezik, sőt inficiálta magukat az egyházakat, így a miénket is. Az egyháznak magát ezen befolyás alól ki kell szabadítania, hogy az ellen sikerrel küzdhessen. Az csakis úgy lehetséges, ha alapjához, a Krisztus evangéliomában lefektetett keresztyén igazságokhoz és nem a társadalom mai anyagi irányához szabja magát. Ezen kell munkálnia mindenkinek, kinek lelkében még élnek a keresztyén ideák s a kit a mai kor materiális iránya ki nem elégít, — kinek-kinek az ő munkakörében. E munkában mindenütt előljárjanak, vezessenek a lelkészek, kik még kenyerőket is az oltárról veszik. A magyar református egyház ily irányú buzgalmának áldásait e drága haza is megérzi.

Azt mondják talán, hogy nekünk ily munkára nincs szükségünk? Hát a fin de siècle nem érintett még bennünket? Sikeresen tudunk talán mi annak ellenállani? Nagyobb bennünk az erő, mint a gloire hazájában? Avagy talán azt hisszük, hogy lefut az áradat hamarosan? Nekünk sokkal becsesebb hazánk és egyházunk, semhogy a védintézkedések megtételére a munkát sajnálnók, semhogy még oly nagy erőnket is túlbecsülnők, semhogy par—unpar-játékkal sejtelenre játszanánk. És kérдем, vajjon ezen álláspont-e a tervszerűtlen, a rendszertelen, avagy az, mely az anyagiakat tartja szem előtt; a többiek elől „mereven“ nem zárkózik el... Majd csak lesz az is valahogy...

Ferenczy úr három utolsó kifogásával általánosságban egyetértvén, azokon hamar túleshetünk. Azok nem kifogások, hanem a legtermészetesebb igazságok, melyek — mutatis mutandis — minden eszközre kerek e világon egyformán érvényesek. De a miket ezen kifogásai megvilágítására in concreto felhoz, azok már nem bírnak mindenestől az igazság, ténybeli megfelelés színevel. Elsőben is soha nem állította közülünk senki, hogy a vallásos élet ébresztésére ajánlott eszközöket mindenki, mindenütt, mind sikerrel és veszély nélkül alkalmazhatja. Továbbá „az ígérvetés kiterjesztése“, „magánházaknál szervezendő istentiszteletek“, „a templom központisége“ szempontjából felhozott állításai ellenében oda állítjuk a második helvét hitvallás 22. fejezetét, melyen túl nem mentünk s menni nem akarunk. A lelkésznek törvény- és hitvallás-szabta teendőit és jogait senkivel

megosztani nem kívánjuk; a hívek és a társadalom teendőit a lelkészre át nem hárítjuk, de ezekben a lelkésznek, mint a társadalom egyik legfontosabb személységének, vezérhelyet kijelölni kívánunk; az u. n. evangellistákat a már mondott formában s mint hivatalosan beállított colporteuröket óhajtjuk, az egyesek erejével el nem végezhető egyháztársadalmi feladatok megoldására a társulást ajánljuk mindenütt, a hol erre szükség van. — Nem hiszem, hogy ezek oly rosszul hangzanának, mint a hogy Ferenczy úr feltűnteti. Egy pár vonással is el lehet torzítani bármely képet.

Mi azt óhajtjuk, hogy a lelkész ismerje alaposan a bibliát s ezt predikálja, ne pedig a csengő-bongó kész beszédek adja phonographszerűleg vissza. Ez ígérvetés jogát senkivel sem kívánjuk megosztani. Óhajtjuk, hogy a lelkész s a presbiterium a cura pastoralist, illetőleg egyházfegyelmet gyakorolja. Óhajtjuk, hogy a lelkész a hívekkel templomon kívül is foglalkozzék gyülekezettel vallás-erkölcsi szempontból és ragadjon meg e célból minden alkalmas eszközt, melyet a pastorális prudentia megenged. Óhajtjuk, hogy a lelkész legyen minden mindenkiben s vezető szerepét önként ne ruházza senkire. Tudjuk, hogy a köteles gond hiánya bajt okozhat itt is, mint mindenben, de p. o. a tüzet szeretjük, habár nemcsak melegít, de éget is.

A miket Ferenczy úr a „szigorú kálvinizmus követelményei“ kapcsában felemlít, szintén provokálnak egy pár megjegyzést. P. o. Kálvinról úgy tudjuk, hogy ő maga is fordult úgy a katolikusokhoz, mint az anarchistákhoz (libertinek), valamint a többi felekezetekhez is, meg akarván őket a maga eszméinek nyerni. Az imádság keresztyén álláspontról szükséges, de opus operatumnak közülünk senki nem tartja. Az újjászületés bibliai és református tan, melyet Jézus, Pál apostol, Kálvin, Schweizer Sándor mind tanítanak, a melyet velünk minden református ember vall és annak mechanikusan ható voltát s convulsiók csodáit visszaveti. — Különbben nem lesz hálátlan feladat, ha Ferenczy úr nemcsak a mi kálvinista voltunkat teszi vizsgálódás tárgyává, hanem a még gyanuba nem vett elvtársaira is kiterjeszti azt, mert én úgy tudom, hogy csakis ily általános vizsgálat vezethet igazságos ítélethozatalra.

Végző megjegyzésem arra vonatkozik, hogy Ferenczy úr egyszer a hazafisággal látja nálunk compromittálva a protestáns vallást, másszor azon sejtelmének ad kifejezést, hogy már bennünket szigorú kálvinistáknak nem is lehet tartani, mert mi egészen új református vallást képviselünk. Hát kérem, ez elsőben is ellentétben áll a megelőző ötödik hasábon tett conciliáns kijelentéssel, másodsor a hazafiatlanság és egyház ellen támadás vádja oly jellegű, melyet magunktól elutasítunk, de a melyet pusztá impressio alapján bármilyen higgadt és komoly ember sem röppíthet levegőbe a könnyelműség látszata nélkül.

Ne nehezteljen hát, ha ez állítása tárgyilagos bebizonyítására felhívjuk s nyomban ki is jelentjük, hogy hazánk és egyházunk integritásának megóvását állásunkból s ev. református voltunkból folyó kötelességünknek tartjuk, törekvéseinket az egyház hivatalos keretében, az egyház, az állam és társadalom által megengedett eszközökkel és módon óhajtjuk megvalósítani, minden az egyház egységét megbontani akaró igyekezet, minden oly kezdeményezés, mely a lelkész és hívek jó egyetértése megrontására tör s a mely kívülről az egyház autonóm szerkezetébe betolakodni akar, bennünket mint egy embert talál magával szemben s magunktól minden ilyen szövetséget visszaútasítunk. **Pokoly József.**

Felvilágosítás.*

Ajánlva Ferenczy Gyula úrnak.

Nagytszietű Társszerkesztő úr! Becsés lapjuk legközelebbi számában jelzett aggodalmait szeretettel elosztatni óhajtván, kérem a következők figyelembe vételére.

Egyoldalú információi alapján nevemhez fűzött nyilatkozatai közül az első, hogy nevezetesen itt működésem óta „bomlik a felekezetek közti jó viszony“, olyan értelemben igaz, hogy ide jöttem után két hétre lett ide hozva a mostani esperes plébánus s ő bomlasztotta meg a békés egyetértést.

Igaz, hogy minden jelentőségteljes ügyben én álltam vele szemben, de hát ez nem lehetett másként.

Annak idején az itteni általános nőegylet titkáráként szerepeltem s íme, alig hogy megnyitott a nőegylet központi ovodáján kívül két új gyermekmenházat, pár hónap múlva az egyikben, a katolikus városrészen levőben a növendékek keresztvetéssel fogadtak s a falakon Mária-képek diszelegtek és mindez tudtunk és beleegyezésünk nélkül.

Természetes, hogy a legközelebbi gyűlésnek rendelkezésére bocsátottam állásomat az esetre, ha ez állapot türetnék. Akkor aztán némely hirlap szerint „asszonyháboru“ keletkezett, de végezetre is a menház nem lett kath. jellegűvé, hanem a másikkal együtt a városnak adatott át fentartásra.

Még inkább felzavarta a felekezetközi békés zárda-ügy, illetve az, hogy évente 10—12 vidéki ref. leányka volt mindég és van most is a benlakók között s nekem esperesi, világos rendelet szerint forszíroznom kellett a vallásoktatást, melynek ügye, noha megjárta az esperesi, püspöki hivatalait, máig sincs eldöntve javunkra, noha évek óta huzódik már. Természetes, hogy ennek odiuma reám, mint iskolaszéki elnökre háramlott annyival inkább, mert mostani lelkész-társam iskolaszéki elnöksége alatt az esperesi hivatal még nem sürgette az ügyet, pláne hivatali elődöm saját hajlékából is járatott be a zárdába egy vidéki lánykát. Mi sem természetesebb, mint hogy még kálvinista intelligens egyént is ejthetett a plébánus tévedésbe ezen példákra való hivatkozással s győzhetett meg arról, hogy nem a törvény s felsőbbségem, hanem csak zavarkeltő hajlamom eredményezi a hivatalos levélváltásokat.

És hát egyszer a néhai, elkeresztelési rendelet idején bizony bevádoltam én s el is ítéltettem: úgyde ez korántsem szolgálhat vádul ellenem éppen felekezeti lapban, mert kötelességszerűleg jártam el s vettem magamra a kellemetlenségeket.

Mindezek azonban legtávolabbi összefüggésben sem voltak evangelizálási, belmissiói működésemmel, miért is engedje reménylnem, hogy e tekintetben közölt felvilágosításaim oszlatják egyoldalú információi által keltett hiedelmét, melyek miatt kifejezést ad azon aggodalmának Ferenczy, hogy itt Török-Szt.-Miklóson „ellenkezések támadtak magában a gyülekezetben is“ és felő, „hogy az ellentétes állásponton levő lelkészek és gyülekezetbeliek közt ma-holnap nyílt harcra és szakadásra kerül a dolog.“

Egyelőre csak a gyülekezetbeliek vélt ellenáramlatainak nem létezése iránt óhajtván megnyugtatót adni, talán nem felesleges utaltom egyháztanácsunk 66—1894. sz. végzésére, mely szerint „teljes örömmel üdvözölte a

* Malt számunkból egyéb közleményekkel tárgyhalmaz miatt kimaradt.
Szerk.

felállítatni szándékolt — szeretet-egylet eszméjét s azt pártfogása alá vette“ — s a 74—1894. számúra, mely szerint a szeretet-egylet számára bizottsága által átnézetett „alapszabálytervezet pontjai letárgyaltatván, úgy egyenként, mint egészében helybenhagyattak“; továbbá a 80—1894. számúra, mely szerint „egyháztanácsunk a vallásos estélyek tartását kívánatosnak tartja“, s a 85—1894. számúra, melyben az estélyek tartási helye kijelöltetvén, „felkérte az elnökség a rendre és tisztaságra leendő felügyeletről gondoskodni“; úgyszinté a 33—1896. számúra, melyben a pusztai konfirmándusok öt heti, téli, konfirmációi tanfolyamra begyűjtését célzó, szeretetegyleti indítványokat „egyháztanács egyhangúlag elfogadta“, s végül a 86—1896. számú végzésre, melyben az ifjúsági egylet felállítására vonatkozó „mozgalmat elvileg helyeslő“, 96—1896. sz. a. „kimondta, egy ifjúsági egylet felállítását“, sőt 106—1896. sz. határozattal második helyiségül a presbyteri termet is átengedte hetenként négyeszeri összejöveteire.

Mit mutatnak u. i. ezek? Azt, hogy itt az evangelisatio, a belmissió a helyi egyházhatóság végzéseiben és pedig mindég egyhangúlag hozott végzéseiben nyerte meg egyes intézményei támaszát s azon határozatokat lelkész-társam soha egy szóval sem ellenezte. Igaz, hogy sem a vallásos estélyeken, sem az egyletben, avagy a pusztai konfirmándusok oktatásain soha meg nem jelent: amde egy az, hogy joga volt ebben meggyőződését követnie, más az, hogy így épen nem lehetett alkalom összeütközésekre.

Tisztelettel üdvözli

Török-Szent-Miklós, 1897. május hó

Kutas Bálint,
ref. lelkész.

KÜLÖNFÉLÉK.

— A tiszántúli ev. ref. egyházkerületi Egyházi Értekezlet nagy választmánya Debreczenben, 1897. évi május hó 20-án délután 5 órakor a kollegium dísztermében ülést tart, mely ülésnek főbb tárgyai lesznek a nagyváradi értekezlet végzéseinek foganatosításáról szóló jelentés, a szakosztályok megalakítása, a szatmári közgyűlés idejének és tanácskozási rendjének megállapítása. E gyűlésre a tagok ezen az úton is meghívotnak.

— Tanítóképesítési vizsga eredménye. Az ev. ref. tanítóképzőben főtiszt. és mélt. Kiss Áron püspök úr elnökle alatt Dávidházy János esperes és Balogh Ferenc egyházkerületi tanácsbíró kiküldöttek jelenléteben f. évi április hó 26—29. napjain tartott tanítóképesítési vizsgára jelentkezett 27 tanító és tanítónő, kik közül hárman vallástani pótvizsgát, ketten első rész, a többiek pedig egész, 2-ik rész vagy javító vizsgát tettek. A vallástani pótvizsgára jelentkezettek mind a hárman igazolványt kaptak és pedig Szabó Anna panyolai tanítónő *kitünő*, Szabó Etelka h.-nánási tanítónő *jeles*, Bíró János h.-pályi tanító *elegendő* osztály-jegyzékkel. Nyolczan, u. m.: Belényi Gábor (erdő-szádai tanító), Izverniceanu János (új-moldovai tanító), Jászai István (halmi-i t.), Költő Gyula (m.-keresztesi t.), Magi Lajos (h.-nánási t.), Ónodi Mihály (nagyfalui t.), Ráczai Árpád (h.-pályi t.), K. Szabó József (hirápi t.) *jeles*, — kilenczen pedig, u. m.: Balogh János (b.-gyulai t.), Katona Sándor (makói t.), Kis Sándor (m.-berényi t.), Kovács Mihály (debreczeni s. kántor), Molnár Gyula (végvári tanító), Schiffner Lajos (csekei t.), Szabó Imre (derecskei t.),

Tóth Juliska (tanítónő jelölt) és Varga Károly (füzesgyarmati t.) *elegendő* oklevelet nyertek. Öten javításra utasítottak.

— A főiskolai gazdasági tanács f. hó 12-én tárgyalta többek közt az egyházkerületi küldöttségnek a kollegiumi tanári fizetések ügyében az egyházkerületi közgyűléshez intézett felterjesztését is. Sajnálattal kell konstatálnunk, hogy az ügynek s általában főiskolánk érdekének nem tett a tanács jó szolgálatot akkor, midőn oly indítványt fogadott el, a mely a tanári fizetéseknek teljesen megérett és alaposan előkészített kérdésében a határozatot az őszi közgyűlésre kívánja halasztatni, ellentétben azzal a javaslattal, a melyet az egyházkerület küldöttsége nevében Kiss Áron püspök és gróf Degenfeld József főgondnok terjesztettek az egyházkerületi közgyűlés elé. Nem vonjuk kétségbe ugyan a közvetítő indítvány betérjesztőjének s némely támogatójának jóakarátát az ügy iránt; de szomorú tény az, hogy ez indítvány által annak a *rosszakarati irányzatnak* tettek szolgálatot, a melynek nincs egyéb célja, mint az egész mozgalom megbuktatása. Hiszszük, hogy az egyházkerület nem fogja megengedni azt, hogy főiskolánknak ilyen vitális érdekei, mint már annyiszor történt, egyesek mesterkedéseinek áldozatul ejtessenek.

— A kollegiumi pénztári hivatalnál betöltendő állások pályázati eredményéről a következőkben értesítjük lapunk olvasóit: Csupán a pénztárnoki állásra pályáztak 4-en, pénztárnokságra s esetleg ellenőrségre 10-en, csupán ellenőrségre 4-en. A gazdasági tanács e hó 12-én vizsgálta meg a pályázati kérvényekhez csatolt bizonyítványokat, s a pénztárnoki helyre a pályázók közül hatot talált minősítettnek, kiket az egyházkerületi közgyűléshez a választás megejtése végett fölterjeszt. A minősítettek a következők: *Rózsa Sándor*, kollegiumi háznagy s két év óta helyettes kollegiumi pénztárnok; *Tóth Sándor*, zsbói takarékpénztári könyvelő; *Bakos Kálmán*, a debreczeni kölcsönös-segélyező egyesület könyvvezetője; *Horváth Kálmán*, az erdélyi ev. reform. egyházkerület pénztáránál könyvvezető-ellenőr; *Fráter Sándor*, kisvárdai takarékpénztári tisztviselő; *Tisztavári Dezső*, a zilahi ipar- és gazdasági bank részvénytársulatnál könyvvezető. A könyvvezető-ellenőrt a pénztárnok megválasztása után, valószínűleg május 22-én választja meg a kollegiumi gazdasági tanács.

— **Vizsgálati rend a debreczeni ev. ref. főiskolában** az 1896/7. iskolai év végén. Junius hó 14-ikén reggel 8 órakor hálaadó istentisztelet a főiskolai imateremben. Vizsgálatok: A) *A theologiai akadémián* jun. hó 14-én kezdődnek az I—IV. éves hittanhallgatók párbeszédi vizsgálatai s tartanak jun. 26-ig. Junius 29-én theologiai alapvizsgálatok tartatnak; az ezekre vonatkozó kérvények jun. 26. déli 12 óráig nyújthatók be a theol. dékáni hivatalban. — B) *A jog- és államtudományi karnál* junius 14-én kezdődnek a párbeszédi vizsgálatok; junius 20-án déli 12 óráig az alap- és államvizsgálatok letétele végett a kellően fölszerelt folyamodványok a jogi dékáni hivatalba beadandók; jun. 21. s következő napjain alap- és államvizsgálatok tartatnak a főiskola kis tanácstermében a később közzéteendő sorrendben. — C) *A tanítóképezdében* junius 24. és 25. napjain d. e. 9—12, délután 4—6 óráig az akadémiai VI. teremben nyilvános közvizsgálatok. Kiadta Debreczenben, 1897. május 10-én az igazgatóság.

— A sárospataki főiskolában a VIII. osztály vizsgálata máj. 13., 14. és 15. napjain, az érettségi írásbeli vizsgák máj. 17., 18., 19., 20. és 21. napjain, a szóbeli

érettségi vizsgálat jun. 17., 18. és 19-én fog megtartatni. Az I—VII. osztályok vizsgái jun. 21., 22., 23. és 24-én lesznek. Az akadémián a colloquiumok és vizsgák jun. 1—30-ig tartatnak. Jun. 20-án ünnepélyes évzáró istentisztelet leend. *Kun Béla* és *Orbán József* elhunyt tanárok gyász-ünnepélye is junius hóban fog végbemenni.

— **Halálozás.** Őszinte baráti részvétellel értesültünk a lelkeszi kar egyik derék tagjának, *Bészler Imre* hajdusámsóni ev. ref. lelkésznek élete javakorában, 47-ik évében f. hó 6-án történt elhunytáról. A megboldogult sok munkacserével, hivatali buzgósággal s derült kedélyvel volt megáldva Istentől, s híven szolgálta egyházát mindaddig, míg a szervezetét megtámadó betegség s az élet nehéz megpróbáltatásai erejét meg nem bénították, kedélyvilágát el nem sötétítették. A hosszas hervadás után bekövetkezett halál már megváltás volt rá nézve. Halála széles körben okozott méltó fájdalmakat. Gyászba borította özvegyén kívül öt kiskorú árváját, a debreczeni tisztes *Bészler*-családot, a sokszor sujtott agg édes atyát, a szerető testvéreket s ezek között *Csiky* Lajos kartársunk nejét, szül. *Bészler* Anna asszonyt is. Megérdemlett csendes nyugalmat elköltözött barátunknak, az élőknek vigasztalást! — Eltrafji adatait s temetéséről szóló tudósításunkat legközelebb közöljük.

— **Ajánlkozás.** Egy özvegy ev. ref. tanárné, a ki a háztartás minden feladataiban kiválóan jártas, akár a háztartás vezetésére, akár magasabb műveltségénél és koránál fogva anyahelyettes gyanánt tisztességes úri házhoz szívesen elmenne. Bővebb tájékozást a szerkesztőség nyújt.

x **A trieszti általános biztosító-társaság** (Assicurazioni Generali) f. évi április hó 12-én tartott 65-ik közgyűlésén terjesztettek be az 1896. évi mérlegek. Az előtűnk fekvő igen terjedelmes zárszámadás 60 oldalra terjed és mint minden évben úgy az idén is számos rendkívül érdekes statisztikai adatokat tartalmaz. Ezen jelentésből látjuk, hogy a központi igazgatóság a napirend előtt szomorú kötelességnek felelt meg, midőn elhunyt, felejtethetlen, érdeműs magyarországi képviselőjéről Rott Józsefről következőképen emlékezett meg kegyeletteljesen: — **Rott** József budapesti képviselőségünk főnöke, legelőkelőbb munkatársunk, ki kora ifjúsága óta felülmulthatatlan buzgalommal szentelte teljes tevékenységét és szellemének kiváló adományait a társaság érdekének, a mult év végén súlyos betegségnek esett áldozatul. Rott József, elhunyt kartársunk emlékét mindig tiszteletben fogjuk tartani és Önök bizonyosan csatlakoznak mely gyászunkhoz és ennek ünnepies kifejezést is fognak adni.

Az évi jelentésből látjuk, hogy az életbiztosítási osztály díjtartaléka 1896. évi december 31-én 3,682.783 frt 61 krral 48914.760 frt 37 krra emelkedett. Az ugyanekkor érvényben volt életbiztosítási tőke összegek 189,549.380 frt 95 krt tettek ki, míg az év folyamán bevett díjak 7,887.184 frt 57 krra rugtak.

A tűz és szállítmány-biztosítási ágakban a díj- és illeték-bevétel 11,660.231 forint 19 kr. volt; miből 4,694.768 forint 19 kr viszontbiztosításra fordított, úgy, hogy e tiszta díjbevétele 6,965.463 frtra rugott, mely összegből 3,315.061 frt 39 kr. mint díjtartalék minden tehertől menten, a jövő évre vitetett át. A jövő években esedékessé váló díjkötelezvények összege 31,896.255 forint 27 krra emelkedett.

Károkért a társaság 1896-ban 9,890.288 frt 74 krt folyósított. Ehez hozzáadva az előbbi években teljesített kárfizetéseket a társaság alapítása óta károk fejében 291.247.887 frt 35 krayi igen tekintélyes összeget fizetett ki. Ebből a kártérítési összegből hazánkra 54,452.856 frt 37 kr. esik, mely összeget a társaság 166.000 káresetben fizetett ki.

A nyereségtartalékok közül, melyek összesen 6,554.104 frt 64 krra rugnak, különösen kiemelendők: az alapszabályszerinti nyereségtartalék, mely 2,625.000 frtot tesz ki, az értékpapírok árfolyamingadozása és fedezetére alakított tartalék, mely daczára annak, hogy e czélra egy 500.000 frtos külön tartalék áll fenn, az évi nyereségből kihasított 280.000 frttal 3,849.104 frt 64 krra emeltetett fel és továbbá a 80.000 frtra rugó kétes követelések tartaléka. — Ezezen kívül fennáll még egy 120.000 frtot kitevő külön alap, melynek az a rendeltetése, hogy az életbiztosítási osztályban a kamatlab esetleges esökkenését kiegyenlítsse.

A társaság összes tartalékjai és alapjai, melyek első rangu értékekben vannak elhelyezve az idej átutalások folytán 61,051.211 frt 83 krról 66.174.010 frt 30 krra emelkedtek. Ezen értékekből több mint 18 millió magyar értékekre esik.

Ezen alkalommal felemlítendőnek tartjuk, hogy a cs. és kir. felséges uralkodó család magán és alapítványi uradalmainak Magyar-, Cseh- és Morvaországban levő összes épületei, leltári készletei és terményei, valamint gyarai tűz ellen a triesti általános biztosító társaságnál (Assicurazioni Generali-nál) és a természetnyek jég ellen az Assicurazioni Generali leányintézeténél, a Magyar jég és viszontbiztosító részvénytársaságnál hosszú időre lettek biztosítva.

TARTALOM - JEGYZÉK: A legfontosabb tárgy. B. L. — T a n ü g y: A középiskolai tanárok javadalmazása Európa kultur-államaiban és Észak-Amerikában. — K ö z é l e t ü n k: Nyílt levél Ujfalussy Béla tanácsbíró úrhoz. Referens. — A szatmári ev. ref. egyházmegye tavaszi közgyűlése. F. Varga Lajos. — Az érmelléki ev. ref. egyházmegye közgyűlése. — o. — f. — A d a t o k a tisztántúli ev. ref. egyházkerület kebelében lévő egyházak történetéhez: 53. A jármi-i ev. reform. egyház életéből. Kósa Ede. — Morbus et medicina. Pokoly József. — Felvilágosítás. Kutas Bálint. — K ü l ö n f é l é k. — Pályázatok.

Felelős szerkesztő és laptulajdonos:

Dr. BACZONI LAJOS.

Szerkesztő-társ: FERENCZY GYULA.

Pályázat három tanári állásra.

Az állami segélyben részesülő *hódmező-vásárhelyi reform. főgymnasiumban* a következő *három rendes tanári székre* pályázat hirdetik:

1. *Német- és latin nyelvi* tanszékre. E tanszék betöltése a nmélt. vallás- és közoktatásügyi miniszterium kinevezése által történik az egyház fölterjesztettjei közül.

2. *Latin- és magyar nyelvi* tanszékre.

3. *Történelem és latin nyelvi* tanszékre. E két utóbbira az egyház választ.

Megjegyezzük általában, hogy a megválasztandó tanár a fentebb megjelölt tanszakok mellett köteles esetleg a megjelölt tanszakkal közel rokon más tantárgyak tanítására is vállalkozni.

A rendes tanári szék javadalmazása 1200 frt törzsfizetés, 250 frt lakbér és öt izben emelkedő 100 frtos ötödéves pótlék évnegyedi részletekben előre kiszolgáltatva. Megjegyezzük, hogy tanintézetünknel van négy 1400 és négy 1600 frt törzsfizetéssel díjazott tanszék, a melyekre az előléptetés alkalmadtával történik. Ha azonban bármelyik tanszékre okleveles tanár nem alkalmaztatik: *helyettes tanár*, esetleg tanárok választatnak. A helyettes tanár évi díjazása 900 frt, szintén évnegyedi részletekben előre kiszolgáltatva.

Pályázhatnak reform. vallású, a kijelölt tanszakokra képesített okleveles rendes tanárok avagy tanárjelöltek. A megválasztott tanár az országos tanári nyugdíjinté-

zetnek a törvény értelmében jogos és kötelezett tagja. A pályázók az életkorukra, egészségükre, vallásukra, végzett tanulmányaikra, képesítésükre, eddigi szolgálataikra és hadi kötelezettségi viszonyaikra vonatkozó okleveleiket a *f. é. május hó 30-ig* alólirotthoz adják be.

A megválasztott tanár hivatalát f. é. aug. végén, később szaktantárgyából tartandó székfoglaló értekezéssel tartozik elfoglalni.

Hódmező-Vásárhelyen, 1897. máj. 3.

Szeremlei Sámuel,
az egyház lelkész-elnöke.

2—2

Pályázat vallás-tanári állásra.

A *sepsi-szentgyörgyi* ev. ref. Székely-Mikó kollegium főgymnasiumánál rendszeresített *vallás-tanári rendes tanszék* a f. évi egyházkerületi közgyűlésen választás útján be fog tölteni.

E tanszék évi javadalma: 1200 frt törzsfizetés, öt izben 100 frt ötödéves korpótlék és 250 frt szálláspénz, esetleg természetben való lakás. A megválasztott vallás-tanár jogai azonosok a rendes tanárok jogaival.

Teendői: a) a főgymnasium összes osztályaiban az ev. ref. hitvallású tanulók vallásos oktatása az egyet. konvent által megállapított tanterv szerint és óra számban; b) a főgymnasiumi ev. ref. hitvallású tanulókkal a vasárnapi istentisztelet tartása; c) a legatusi minőségben kiküldendő tanulóknak kellő előkészítése; d) e mellett köteles lesz szükség esetén képesítettségének megfelelően heti 20 óráig más tárgy tanítására is.

Pályázni óhajtok felhivatnak, hogy vallásukat, életkorukat, képesítettségüket, eddig szolgálataikat, védkötelezettségüket és egészségi állapotukat igazoló okmányokkal felszerelt folyamodványukat, melyek az erdélyi ev. ref. egyházkerület Állandó Igazgató Tanácsához czimzendők, a sepsi-szentgyörgyi Székely-Mikó kollegium előjáróságához *1897. évi május hó 31-én* nyujtsák be.

A megválasztott vallás-tanár az országos tanári nyugdíjintézetnek kötelezett tagja s állomását 1897. szeptember 1-én köteles elfoglalni.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület állandó Igazgató Tanácsától, Kolozsvárott, 1897. évi május hó 2-án.

Dr. Vályi Gábor,
elnök helyett.

Parádi Kálmán,
tanügyi előadó.

Pályázati hirdetés tanári állásra.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület folyó évi közgyűlésén választás útján fog betölteni a *kolozsvári* ref. collégium főgymnasiumánál üresedésben levő *magyar nyelv és irodalmi tanszék*.

Pályázhatnak a magyar-latin szakból képesített tanárok, a kik kellőleg felszerelt folyamodvényaikat *folyó év május 31-ig* a kolozsvári ref. collegium előjáróságához benyujtani tartoznak.

A tanári álláshoz kötött javadalom 1200 frt évi fizetés, 300 forint szálláspénz vagy lakás természetben és öt izben folyósítandó 100—100 forint ötödéves korpótlék. A megválasztott tanár kötelezett tagja az 1894. évi XXVII. törvényezikk értelmében létesített tanári nyugdíjintézetnek s állását 1897. szeptember 1-én tartozik elfoglalni.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület igazgató tanácsától Kolozsvárt, 1897. május hó 2-án.

Dr. Vályi Gábor,
elnök helyettes.

Parádi Kálmán,
tanügyi előadó.